

Kvalitetskriterier

för vandringsleder i Sjuhärad

Kvalitetskriterierna skall fungera som vägledning och riktlinjer för kommuner och föreningar i Sjuhärad som sköter om vandringsleder, spår samt natur- och kulturstigar.

Detta dokument är sammanställt år 2014 av dåvarande projektet Vandringsturism i Sjuhärad i regi av Leader Sjuhärad och används nu i det efterföljande projektet Cykla och vandra i Sjuhärad med Boråsregionen som finansiär.

Innehåll

Definitioner	3
Vandringsled	3
Svårighetsgrad	3
Tillgänglighetsanpassad	3
Lätt	3
Medel	3
Svår	3
Avancerad	3
Ledmarkering och skyltning	4
Tillgänglighet och service	5
Access	5
Rast- och lägerplatser	5
Övriga anläggningar	5
Information	6
Jakt	6
Skötsel och tillsyn	6
Grundläggande krav	6
Skötselplan	7
Tillsynsfrekvens	7
Skötsel utmed leden	7
Förhållande till fastighetsägare	8
Överenskommelse om nyttjanderätt	8
Kontakter och samråd	8
Kostnader och försäkringar	8
Ersättning	9
Referenser	9
Dokumentversion	9

Definitioner

Vandringsled

Vandringsled eller bara led används i detta dokument som den generella benämningen på en sträcka oavsett längd som är av sedd för vandring och uppmärkt med någon typ av markeringar. Lederna kan vara av olika typ med olika inriktning avseende målgrupp, exempelvis natur- och kulturstig eller leder anpassade för längre vandringar med vindskydd för övernattningar med flera.

Svårighetsgrad

Längre vandringsleder kan delas in i etapper, där svårighet anges etappvis. Svårighetsgraden på leden bör anges enligt följande:

Tillgänglighetsanpassad

Leden ska vara tillgänglighetsanpassad enligt gällande kriterier som har arbetats fram av Västra Götalandsregionen, Turistrådet Västsverige, representanter från näringen och den samlade funktionshindersrörelsen. Leden bör finnas med i Tillgänglighetsdatabasen. Leden är möjlig att ta sig fram på hjulbundet dvs. med barnvagn, rullator eller rullstol.

Lätt

Relativt platt och bred led på större skogsstig, skogsväg, grusväg eller liknande. Underlaget är bra och relativt jämnt. Inga större nivåskillnader.

Medel

Framkomligheten ska vara god. Vandrigen sker i huvudsak på mindre vägar och naturstig. För en person med normal kondition är nivåskillnaden inga problem. Under normala väderförhållanden krävs inga kängor eller stövlar.

Svår

Vandringen sker i huvudsak på naturstig med sträckor som innehåller stora nivåskillnader eller branta passager där god kondition krävs. Vandringskängor eller stövlar krävs.

Avancerad

Framkomligheten är krävande med sträckor som innehåller stora nivåskillnader eller branta passager där god kondition krävs. Då leden långa sträckor går i obebyggda områden utan tillgång till mat och logi fordras erfarenhet av friluftsliv. Karta och god orienteringsförmåga krävs av vandraren. Utrustning för övernattning och mat behöver vandraren bära med sig själv. Vandringskängor eller stövlar krävs.

Ledmarkering och skyltning

För respektive led ska skylt och informationstavlor vara enhetligt utformade. Men det finns inget krav på gemensam utformning i Sjuhärad, utan för varje led är det fritt att utforma markeringen enligt egna önskemål med det stöd som erbjuds av projektet.

Följande punkter kan vara bra att tänka på vid markering av leden:

- Om man markerar med skyltar fästes de med fördel på stolpar
- På leder med svårighetsgrad tillgänglighetsanpassad bör skyltar/markeringar även placeras så de är möjliga att läsa från rullstol och för barn
- Skyltar placeras så att de inte hindrar trafiken eller transporter inom jord- och skogsbruket
- Används färgmarkeringar bör de målas på stolpar och inte på träd eller stenar
- Ledmarkeringarna bör placeras ca 100-150 cm över marken och inte längre isär än att vandraren lätt kan orientera sig längs leden
- Då det finns andra vägar eller stigar som avviker från leden bör man vara extra noggrann med skyltning och markering så att inga tvivel uppstår om vilken väg leden tar.

Vid startplatser bör information och orienteringstavla finnas med följande information:

- Karta över ledens sträckning
- Telefonnummer och/eller mailadress till kontaktperson dit vandraren kan vända sig för att få mer information om leden, anmäla skador eller dylikt
- Information om allemansrättens hänsyns- och ansvarsregler
- Hänvisning till iordningsställda eldstäder (om det finns) för att minska risken för skogsbrand
- Hur besökaren får information om eldningsförbud (ex via QR-kod från din lokala räddningstjänst)
- Telefonnummer till SOS Alarm (112) för anmälan om allvarlig personskada eller skogsbrand
- Datum för jaktpremiärer med uppmaning till hänsynstagande vid pågående jakt

Tillgänglighet och service

Access

Det är viktigt att möjliggöra för tillgänglighet i den mån det går. Hänsyn bör tas till alla de olika sätt som vandraren tar sig till leden.

Parkeringsplatser bör finnas vid start- och målpunkter, tydligt utmärkta. I mån av möjlighet och tillgång bör det också informeras om vilka kollektiva transportmöjligheter som finns i närheten av leden, var hållplatserna är belägna och hur långt det är till ledens start- och målpunkter.

Rast- och lägerplatser

Graden av skötsel är beroende på hur platsen ser ut och vilken standard den har, men detta är ett exempel på åtgärder som bör göras:

- Kontroll, städning och eventuella reparationer av bänkar, vindskydd, utedass/toaletter och eldstäder vid rast-/lägerplatser, skall göras regelbundet
- Titta efter och ta bort eventuella getingbon i vindskydd
- Kontroll av skyltar
- Om vedlager finns bör det regelbundet kontrolleras och vid behov fyllas på med torr ved
- Kontrollera att eldplatsen inte är full med aska. Tillsyn och tömning enligt plan.
  - Syftet är att förhindra att besökarna själva börjar tömma aska vilket innebär brandfara
- Om besökarna hänvisas att tömma askan i anvisat metallkärl ska detta inspekteras och tömmas regelbundet
- Vid behov tömning av miljötoalett eller flytt av torrdass.

Övriga anläggningar

Broar och spänger anläggs vid behov, gärna med någon form av halkskydd på. Beroende på ledens svårighetsgrad skall man kunna gå med vandringskor, kängor eller stövlar under vandrings säsongen maj-september, utan att bli alltför blöt. Man får dock som vandrare räkna med att det är naturligt blött ute i markerna.

På leder med svårighetsgraden tillgänglighetsanpassad skall spänger förses med kant eller räcken och mötesplatser enligt de riktlinjer som finns enligt Tillgänglighetsdatabasen.

Tekniska anordningar utsiktstorn, broar, grindar, stättor och spänger mm. ska vara säkra att använda och bör inspekteras regelbundet.

Längre trappor skall förses med vilplan enligt de riktlinjer som finns i Tillgänglighetsdatabasen. Detta är särskilt viktigt att ta hänsyn till vid tillgänglighetsanpassade leder.

Information

Kontrollera regelbundet informations- & orienteringstavlor. Uppdatera informationen vid behov.

Ordna gärna utrymme på informationstavlor för föränderlig information som ex:

- Eventuell information om eldningsförbud
- Tidtabeller för kollektiva transportmedel

Jakt

Majoriteten jägare är ute i anslutning till premiärjaktdagarna. Man bör upplysa vandrare om att undvika vandring dessa dagar. De som ändå vistas i skog och mark bör upplysas att bära ljusa kläder som syns bra, alternativt reflexväst. Tänk på att visa ömsesidig respekt!

Exempel på jaktpremiärer:

- Råbocksjakt 16 augusti
- Rådjursjakt 1 oktober
- Älgjakten andra måndagen i oktober

Skötsel och tillsyn

Grundläggande krav

Nyttjanderättsinnehavaren skall upprätta en lista över ansvariga kontaktpersoner för leden och för skötsel och underhåll. Listan skall uppdateras vid behov.

Om tillsyn och skötseln sker genom tredje part ska skriftliga avtal med checklistor ska finnas mellan ledansvarig/nyttjanderättshavaren och tredje part. Tredje part ska uppbara eget försäkringsskydd. Kopia på försäkringsbrev ska kunna uppvisas.

Tillsyn och utförda åtgärder bör dokumenteras, gärna i en checklista med datum.

Nyttjanderättshavaren ska ha ett enkelt system där det framgår hur vindfällan får omhändertas på olika fastigheter. Exempelvis genom en fastighetskarta med telefonnummer till respektive fastighetsägare.

Skötselplan

Varje led bör ha en skötselplan eller motsvarande där minst följande punkter finns med:

- Karta med inritad sträckning av leden
- Vem som ansvarar för leden
- Vem som ansvarar för eventuell service längs leden ex. vindskydd, ved, sopkärl eller toaletter
- Planering för årlig tillsyn av leden och vem som ansvarar för det
- Rutiner för felanmälan
- Karta med eventuella faddersträckor, dvs. om andra föreningar etc. sköter delsträckor
  - Eventuella särskilda ansvariga eller rutiner för dessa sträckor
- Dokumentation över tillsyn och utförda åtgärder på leden

Tillsynsfrekvens

Årlig tillsyn av hela leden ska göras, gärna på våren innan den riktiga vandringsäsongen kommer igång.

Efter den årliga genomgången kan tillsynsfrekvensen anpassas efter behov. Behovet varierar med besöksfrekvens, var leden ligger och vegetationstyp.

Rutinbeskrivning bör finnas gällande hur felanmälningar rapporteras, åtgärdas och hur informationen återkopplas. Denna rutin ska överensstämma med den information för felanmälan som finns i informationsmaterial till vandrare.

Skötselplanen ska förklara hur beredskapen ser ut för att ex; fylla på ved eller laga en trasig spång. Fel som påverkar säkerheten ska kunna åtgärdas omgående. Andra fel ska åtgärdas inom en bestämd tidsperiod som kan variera beroende på ledens svårighetsgrad.

Skötsel utmed leden

Samtliga, för leden tillämpliga, punkter nedan ska åtgärdas vid vårtillsynen därefter ska skötsel ske enligt skötselplan.

Kontrollera om det finns oordnade eldplatser längs leden. Ta bort dessa så fort som möjligt.

Kontroll och röjning av sly och nedhängande grenar. Vid röjning i tätväxande ung lövskog (slyskog), på hyggen o s v är rådet att röja stigen så att det blir ett fritt utrymme runt stigen på ca 1,5 meters bredd och 3 meters höjd. Då finns utrymme för igenväxning till nästa års röjning.

Kontroll och vid behov komplettering av ledmarkeringar. Observera att markeringarna bör ses tydligt från båda håll.

Ny sträckning kan behövas över hyggen om leden är sönderkörd (i samråd med markägare).

Kontroll och vid behov åtgärder/underhåll av samtliga skyltar

Kontroll och vid behov underhåll av tekniska anordningar (broar, spänger mm).

Kontroll av parkeringsplatser.

Kontrollera stängselgenomgångar där det går betande djur och eventuellt sätta upp karta med en alternativ väg runt betesmarken (i samråd med markägare).

Kontrollera att sophämtning fungerar. Samt tömma hundlatriner ofta om det finns sådana.

Städa vid plats för soptunnor. Kan behöva göras flera gånger per säsong.

Gräs-, busk- och eventuell vassröjning. Behöver troligen göras två gången år på vissa partier.

Kontrollera så att det inte ligger skräp och annat skrot längs leden. Insamling av småskräp längs leden i sopsäck. Insamling och bortforsling av större avfall.

Förhållande till fastighetsägare

Överenskommelse om nyttjanderätt

Nyttjanderättshavaren skall upprätta en nyttjanderättsöverenskommelse med fastighetsägare längs leden, gärna skriftlig. Sker överenskommelsen muntligt bör det finnas dokumenterat tid och datum för överenskommelsen.

Dokumentet ”Överenskommelse om vandringsled” framtaget under förstudien om vandrings turism i Sjuhärad kan användas. Dokumentet finns [här](#).

Lägerplatser bör i så stor utsträckning som möjligt förläggas till offentlig mark. Om de är på privat mark bör ersättning utgå till fastighetsägaren.

Kontakter och samråd

Det skall finnas ett aktuellt fastighetsregister med kontaktuppgifter till alla fastighetsägare hos nyttjanderättshavaren. Registret bör uppdateras årligen eller vid behov.

Det är viktigt att det finns en god dialog mellan nyttjanderättshavaren och fastighetsägare. Ett förslag på det är att ett årligt nyhetsbrev skickas ut med aktuell information och kontaktuppgifter, alternativt en kallelse till ett årligt möte med fastighetsägarna på de längre lederna. På övriga leder, spår samt natur- och kulturstigar kan det också vara aktuellt med nyhetsbrev/fastighetsägarmöte.

Kostnader och försäkringar

För driftskostnader står nyttjanderättshavaren.

Nyttjanderättshavaren bör teckna en subsidiär skogsbrandförsäkring för leden på fastigheten (150 meter på var sida om leden). Försäkringen skall ersätta brandskada på skog när inte annan försäkring finns.

Ersättning

Överenskommelser kan tecknas enbart med de markägare som utan ersättning är villiga att upplåta nyttjanderätten för själva leden. Om markägare upplåter mark för lägerplats och/eller vindskydd bör en årlig ersättning för detta erbjudas fastighetsägaren.

Uppföljning

En kvalitetssäkrad led ska varje år följas upp av projektet Cykla och vandra i Sjuhärad och dess efterföljare. Uppföljningen innebär att:

- En uppdaterad skötselplan skickas in årligen, med lista på vad som har gjorts under året.
- Leden vandras av projektledare eller styrgruppsmedlem från projektet

Referenser

Denna text bygger till stora delar på Kvalitetskriterier för Värmlandsleder framtagna av projektgruppen för ”Värmlandsleder en vandringsdestination” 2009-03-09. Revidering 2010-12-01, 2011-08-18, 2011-12-16.

Skåneleden, kontaktperson Kenneth Joelsson.

Naturvårdsverket, 2007. Friluftsanordningar – en vägledning för planering och förvaltning.

Dokumentversion

Senaste revidering: 2013-01-03 ver. 2.0 – Ulf Andrén

Senaste revidering: 2014-01-30 ver. 2.1 – Ulf Andrén

Senaste revidering: 2016-04-08 ver 2.2 – Arvid Johansson